

Kruger

Resultaten Kruger enquête – Impact corona

Gebaseerd op de resultaten van de 7^e Kruger enquête in de week van 17 maart 2021

30 maart 2021

Resultaten 7^e enquête

Samenvatting (1/2)

Vraagstelling

In deze enquête is aan ondernemers, directie- en managementleden van middelgrote bedrijven (€ 5 - € 500 mln. omzet) op 17 maart jl. een zevende maal gevraagd naar de verwachte effecten van het coronavirus op het korte termijn toekomstperspectief van de onderneming en de verwachte veranderingen in bedrijfsvoering.

Voorgaande 6 enquêtes werden gehouden in de weken van 20 april '20, 18 mei '20, 7 juli '20, 11 september '20, 9 november '20 en 4 januari '21.

De uitkomsten

Positieve trend trekt opnieuw aan na korte stagnatie rond jaarwisseling.

- Inmiddels is 71% van de ondernemingen de coronacrisis zonder (grote) schade doorgelopen. Na een periode van beperkte verbetering, tussen september 2020 en januari 2021, ervaren ondernemingen opnieuw dat ze meer zelfstandig door de crisis komen.

Steeds minder sectoren worden langdurig geraakt door de coronacrisis.

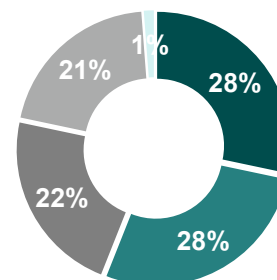
- Ongeveer de helft van de ondernemingen heeft een omzetsdaling gekend in 2020 t.o.v. 2019. Verder zag ca. 20% een daling met meer dan 20% en 8% zelfs meer dan 50%.
- Toch is dit beduidend beter dan de verwachtingen in het begin van de coronacrisis. Toen anticipeerde ca. 70% op een omzetsdaling gedurende 2020.
- Ondernemingen in de bouwsector, IT, transport & logistieke sector en groothandel & importeurs hebben de kleinste afname in de omzet ervaren. Ondernemingen in de maakindustrie, detailhandel (non-food), horeca & leisure en evenementen sector hebben de grootste klappen ervaren in 2020.
- Met name kleine ondernemingen (< € 25 mln. omzet) ervaren omzetverlies.

Omzetvooruitzichten voor 2021 zijn onveranderd gebleven t.o.v. de enquête in januari 2021; 11% verwacht een langdurige, sterke daling van de omzet (>20%) in 2021 t.o.v. 2019.

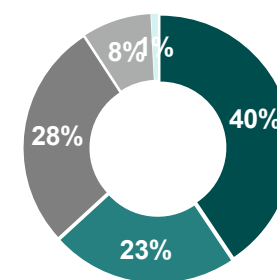
- Ca. 35% van de ondernemingen verwacht voor 2021 een lagere omzet dan in 2019. Ca. 25% verwacht in 2021 een herstel naar het niveau van 2019 en ca. 40% verwacht een toename van de omzet.
- Alleen de sectoren die direct worden geraakt door de lockdown-maatregelen hebben de afgelopen maanden de omzetvooruitzichten voor 2021 negatief bijgesteld, zijnde de detailhandel (retail/auto's/webshops), horeca & leisure en evenementen sector.

Hoe overleeft u deze crisis?

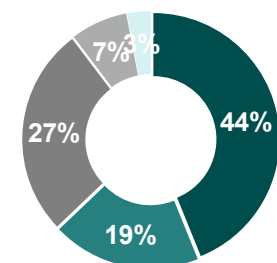
Week 17 (20 april 2020)

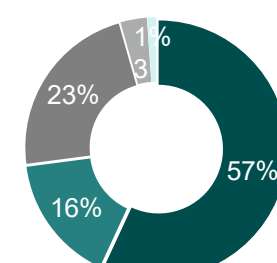
Week 21 (18 mei 2020)

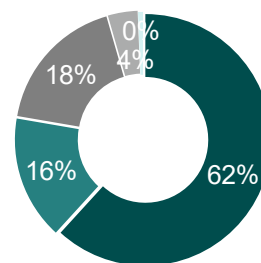
Week 28 (7 juli 2020)

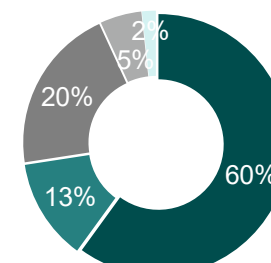
Week 36 (11 sept. 2020)

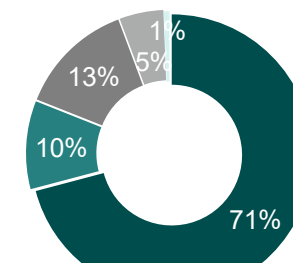
Week 46 (9 nov. 2020)

Week 1 (4 jan. 2021)

Week 11 (17 maart 2021)

- Wij komen er zelfstandig doorheen, zonder hulp en kleerscheuren.
- Wij komen er zelfstandig doorheen, maar het leidt tot grote verliezen.
- Wij komen er doorheen maar niet zonder hulp. Er zal zeker gebruik moeten worden gemaakt van de ondersteunende regelingen.
- Naast hulp overheid ook extra bank- of ander krediet nodig.
- Faillissement is waarschijnlijk niet te voorkomen, maar we vechten door.

Resultaten 7^e enquête

Samenvatting (2/2)

Verwacht werkloosheidspercentage aan het einde van 2021 is ca. 3,1%.

- 32% van de ondernemingen heeft reeds een reductie in het personeel doorgevoerd. 7% is momenteel actief met (de voorbereidingen van) een eventuele reorganisatie.
- We kunnen concluderen dat grotere ondernemingen (> € 25 mln. omzet) gemiddeld meer hebben afgeschaald in hun personeelsbestand dan kleinere ondernemingen. Echter, stellen de grotere ondernemingen de zeilen bij en wordt hier de grootste personeelstoename verwacht in 2021.
- De deelnemers aan deze enquête verwachten een toename in hun personeelsbestand van gemiddeld ca. 1% tussen januari 2021 en december 2021. Hierdoor zal eind 2021 het werkloosheidsniveau van maart 2020, net voor corona, bereikt worden: 3,1%.
- De werkelijke vermindering van personeelsbestand in 2020 is fors lager dan eerder werd aangegeven door de ondernemingen. In april 2020 werd nog een reorganisatie verwacht van 11,4% en in mei, juli, september en november was dit reeds gedaald naar resp. 6,5%, 6,2%, 4,3% en 2,3%.
- De 'boetes op reorganisatie' die van kracht waren onder NOW 1 en 2 hebben deze reorganisaties grotendeels tegengehouden.

Slechts 11% van de middelgrote bedrijven geeft aan gebruik te maken van de TVL-subsidie. De eis op basis van de SBI-code is in Q4 2020 komen te vervallen. Veel bedrijven zijn hiervan niet op de hoogte en lopen deze subsidie mis.

Belastingachterstand mag gespreid worden terugbetaald over maximaal 36 maanden en start in oktober 2021. Een op de drie bedrijven die gebruikmaken van belastinguitstel geven aan dat de periode van 36 maanden niet volstaat en denken minimaal 48 maanden nodig te hebben.

- 78% van de ondernemingen heeft per heden geen belastingachterstand (meer), 22% maakt dus gebruik van (bijzonder) uitstel.
- 45% van deze ondernemingen geeft aan de achterstand sneller dan in 36 maanden te kunnen inlopen. Voor ca. 20% is de 36 maanden net voldoende.

In november 2020 vroegen wij ondernemers of zij beter voorbereid waren op de tweede golf. 71% gaf aan te hebben geleerd en maatregelen te hebben getroffen om beter voorbereid te zijn.

Nu vroegen we ondernemers in welke mate en op welke wijze zij verwachten dat bedrijfsvoering na corona blijvend zal zijn veranderd?

- Digitale transformatie - onderneming geven aan in mindere mate fysiek te gaan verkopen (retail). Tevens gaat ook fysiek klantencontact afnemen en worden klanten - wanneer mogelijk - vaker digitaal bediend.
- Thuiswerken is ingeburgerd en zal blijven bestaan.
- Tevens geven vele ondernemingen aan nieuwe verdienmodellen te hebben ontwikkeld door de dwingende hand van corona.

Managen in zwaar weer, hoe doe je dat?

Voor de geïnteresseerden is het videofragment over de 6de enquête uit het webinar 'Managen in zwaar weer, hoe doe je dat?' te bekijken via onderstaande link:

<https://www.youtube.com/embed/RQYOh0HezMc?rel=0&autoplay=1>

Omzetniveau

Herstel laat niet op zich wachten tot 2022

Impact op omzetniveau 2021 t.o.v. 2019

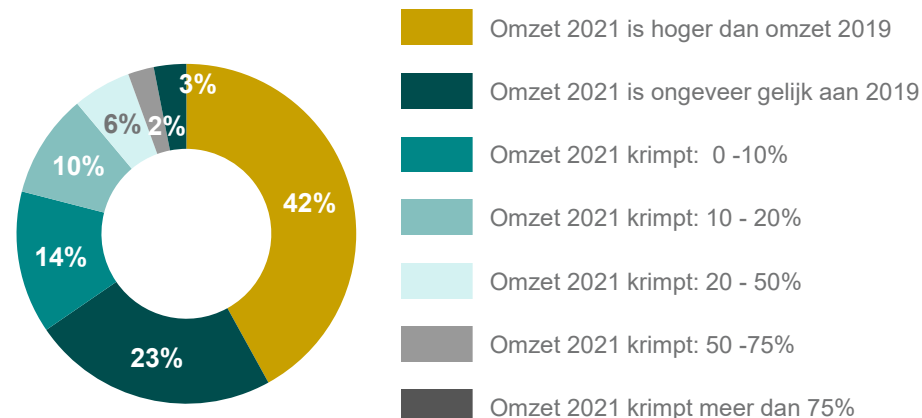
- Verwachtingen 2021: 35% verwacht een lagere omzet in 2021 t.o.v. 2019 (mei: 43%, juli: 38%, sept: 38%, nov: 36%, jan: 35%).
  - Een groot deel van de respondenten verwacht een hogere omzet voor 2021 in vergelijking met 2019 (42%) of een terugkeer naar het toenmalig omzetniveau (23%). Dit is licht verbeterd ten opzichte van de verwachtingen in juli, september en november, en vergelijkbaar met de resultaten van januari.
  - De horeca & leisure en evenementen sector stelt opnieuw de verwachtingen negatief bij. De verwachte omzetzijging in 2021 t.o.v. 2019 is nu 29% (mei: 29%, juli: 5%, nov: 18%, jan: 25%).
  - Ook de detailhandel (retail/auto's/etc.) stellen de verwachtingen van 2021 negatief bij.
  - De vooruitzichten van de maakindustrie voor 2021 hebben een positieve ontwikkeling doorgemaakt. In het begin van de crisis was de verwachte omzetzijging in 2021 10%. Dit verbeterde tijdens de zomer van 2020 (juli: 5%), en in het 4de kwartaal van 2020 werd een terugkeer naar het niveau van 2019 voorspeld of een beperkte verbetering. Sinds het begin van 2021 wordt een beperkte omzetzijging van 2 - 3% verwacht voor de maakindustrie.
  - De vooruitzichten voor grotere en kleinere ondernemingen zijn de laatste maanden niet sterk veranderd. Grotere ondernemingen zijn nog steeds licht positiever over 2021 in vergelijking met kleinere ondernemingen.
    - Verder is er bijna geen sprake van grote omzetzijging (> 20% daling) bij grote ondernemingen (4%), terwijl dit bij de kleinere ondernemingen wel speelt (13%).

Impact op omzetniveau 2022 t.o.v. 2019

- Meer dan de helft van de ondernemingen verwacht in 2022 een hogere omzet dan in 2019. Verder verwacht een kwart van de ondernemingen een vergelijkbare omzet met 2019 te kunnen realiseren.
- De sectoren die ook in 2022 een lagere omzet verwachten in vergelijking met 2019 zijn detailhandel (retail/auto's/webshops/etc.), horeca & leisure en evenementen.
- De IT-sector en de groothandel & importeurs verwachten een aanzienlijke verbetering van de omzet in 2022 t.o.v. de verwachtingen voor 2021.
- Er zijn geen significante verschillen tussen de omzetverwachtingen 2022 van grotere en kleinere ondernemingen.

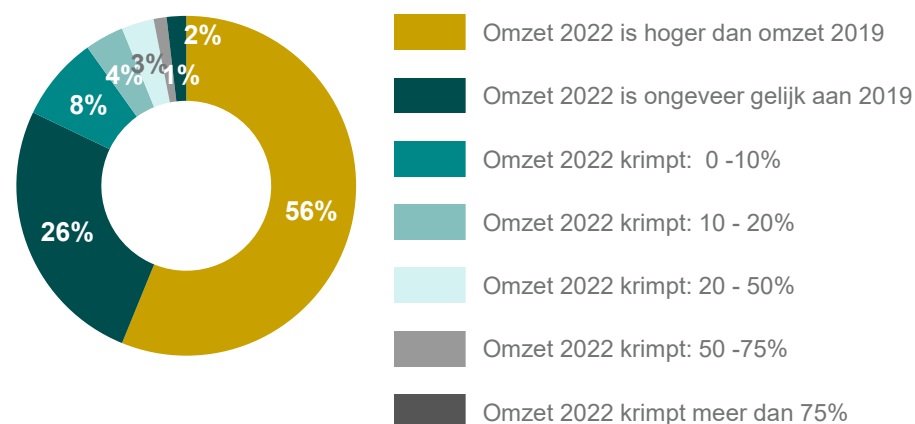
Verwacht omzetverlies 2021 t.o.v. 2019

Middelgrote ondernemingen

Verwacht omzetverlies 2022 t.o.v. 2019

Middelgrote ondernemingen

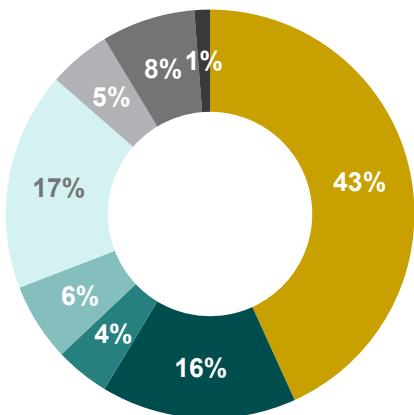

Omzetpatroon

Omzet stabiliseert Nieuw omzetal wordt in afnemende mate voorspeld

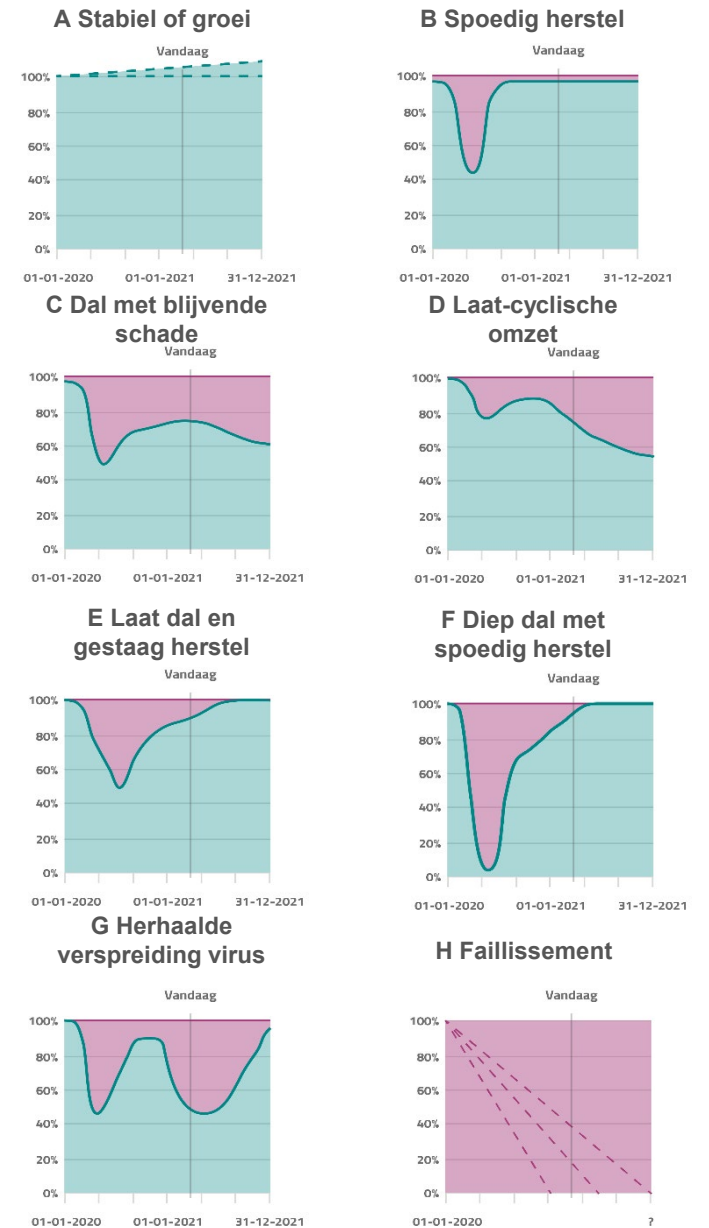
- 43% verwacht een stabiele omzet of omzetgroei. Dit laat een positieve trend zien (april: 11%, mei: 22%, juli: 27%, sept: 38%, nov: 37% en jan. 34%).
- De maakindustrie ervaart nog steeds relatief veel moeilijkheden door de coronamaatregelen: bijv. beschikbaarheid personeel, hanteren 1,5 meter. Toch verwacht deze sector in toenemende mate een stabiele omzet of groei (nu: 39%; jan. 22%).
- De dienstensector geeft aan een daling te ervaren in de uitgaande offertes en aanvragen. Het verwachte omzetpatroon is echter niet veranderd sinds het begin van 2021.
- De bouwsector is positief over de toekomst en verwacht geen grote laat-cyclische effecten van de coronacrisis.
- Faillissement werd door 1% van de respondenten als meest waarschijnlijke ontwikkeling opgegeven.
- Een eventuele heropleving van het virus wordt door slechts 7% van de ondernemingen voorspeld, dit is opnieuw een daling van de 11% in januari.

Meest waarschijnlijk omzetpatroon Middelgrote ondernemingen

- Omzetpatroon A - Stabiel of groei
- Omzetpatroon B - Spoedig herstel
- Omzetpatroon C - Dal met blijvende schade
- Omzetpatroon D - Diep dal met blijvende schade
- Omzetpatroon E - Laat dal met gestaag herstel
- Omzetpatroon F - Diep dal met spoedig herstel
- Omzetpatroon G - Herhaalde verspreiding virus (W-curve)
- Omzetpatroon H - Faillissement

Voorgelegde omzetpatronen

Besparingen en belastingen

Ca. 22% mkb maakt gebruik van belastinguitstel, NOW wordt in afnemende mate gebruikt

(Bijzonder) uitstel belastingen

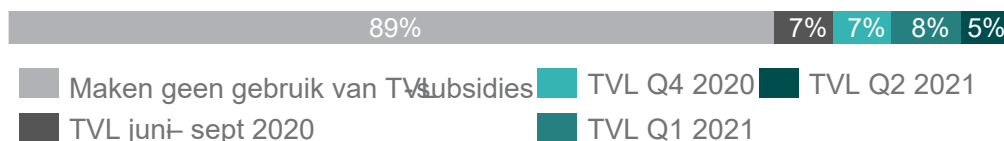
- 22% van de middelgrote bedrijven in Nederland maakt gebruik van (bijzonder) belastinguitstel.
- De Belastingdienst heeft aangegeven dat de uitgestelde belastingen gespreid mogen worden terugbetaald over een periode van maximaal 3 jaar die aanvangt in oktober 2021.
- De door de ondernemers noodzakelijk geachte termijn voor de inloop van de achterstand geeft het volgende beeld:
  - Circa 26% van de bedrijven die gebruikmaken van (bijzonder) belastinguitstel geeft aan binnen 12 maanden te kunnen terugbetalen. Dit was in januari nog ca. 40%.
  - Circa 18% verwacht met 24 maanden genoeg ruimte te hebben om de belastingen alsnog te betalen.
  - Circa 21% verwacht 36 maanden nodig te hebben. Dit was in januari nog 30%.
  - **Een op de drie bedrijven, die gebruikmaken van (bijzonder) belastinguitstel, geeft aan dat de periode van 36 maanden niet volstaat en denkt minimaal 48 maanden nodig te hebben.**
- Het voorstel van de Belastingdienst wordt volgens een groot gedeelte van de ondernemers als ruimhartig gezien.
- Het aandeel van de ondernemingen die gebruikmaken van het belastinguitstel - en de voorgestelde termijnen (minimaal) nodig hebben - groeit echter gestaag.
- Sectoren die het meest gebruik hebben gemaakt van het belastinguitstel zijn de IT-sector, transportsector, horeca & leisure.
- Sectoren die het minst gebruik hebben gemaakt van het belastinguitstel zijn dienstverlening, groothandel & importeurs.

NOW-subsidies

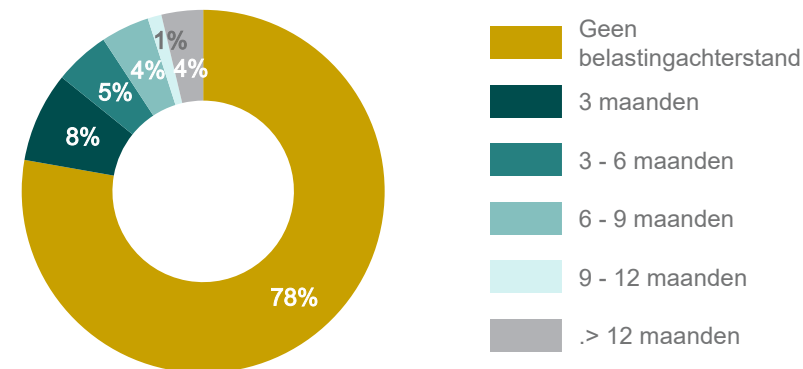
- Ca. 65% van de middelgrote bedrijven geeft aan geen gebruik te hebben gemaakt van de NOW-subsidies en verwachten hier in de toekomst ook geen gebruik van te maken.
- Ca. 30% van de middelgrote bedrijven heeft gebruikgemaakt van NOW 1. Verder zien we dat 15% van NOW 2 en NOW 3 fase 1 gebruikmaakt.
- Van de verschillende fasen van NOW 3 wordt naar verwachting in afnemende mate gebruikgemaakt.
- Verder zien we dat de maakindustrie, agri en food (non-voedselindustrie) grootgebruikers zijn van de subsidies.

TVL-subsidies

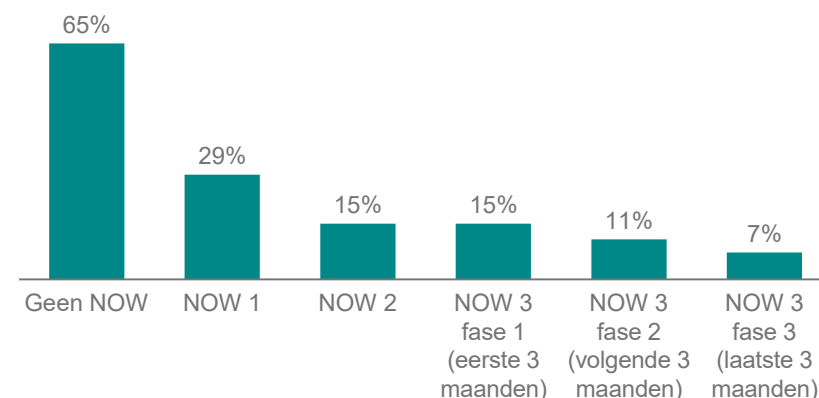
- Slechts 11% van de middelgrote bedrijven geeft aan gebruik te maken van (minimaal) één van de TVL-subsidies.
- In de eerste periode van TVL-subsidies (juni - sept) kwamen slechts enkele sectoren in aanmerking o.b.v. SBI-code. Deze eis is komen te vervallen. Toch zijn veel bedrijven hier niet van op de hoogte en lopen deze subsidie mis.

Periode belastinguitstel Middelgrote ondernemingen

Subsidiegebruik (NOW) Middelgrote ondernemingen

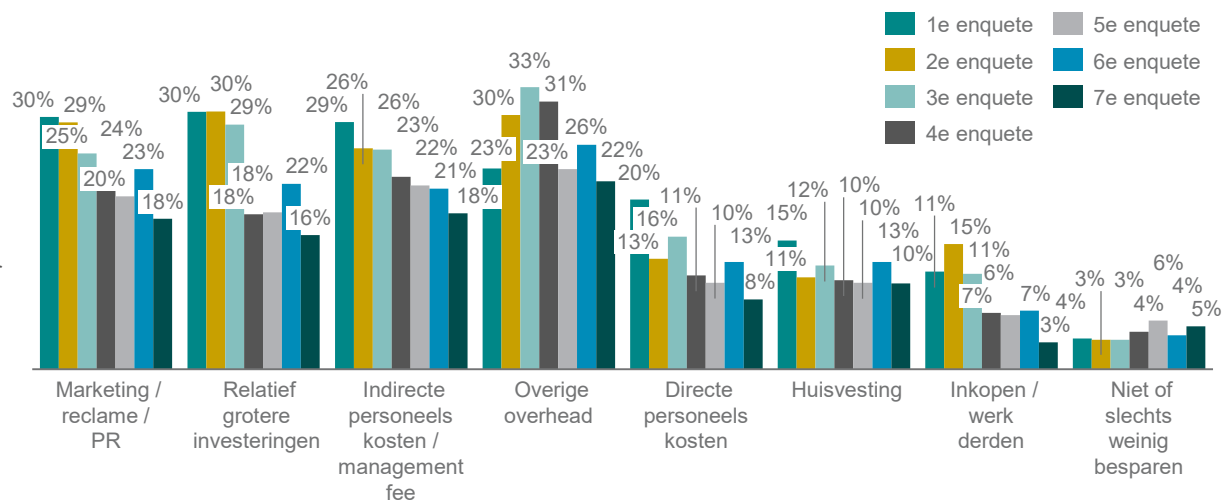

Werkgelegenheid

Een op de drie bedrijven heeft reeds (beperkt) gereorganiseerd

Besparingen

- In het begin van de coronacrisis werd fors bespaard. Ondernemingen lieten dit strenge besparingsbeleid gedurende 2020 stap voor stap los. In januari 2021 werd opnieuw meer bespaard, echter is dit strengere beleid opnieuw losgelaten.
- Ondernemingen gaan meer kijken naar besparingen in overige vaste lasten naast personeel, bijv. huisvesting.
- Het besparingsbeleid omtrent investeringen en marketing zien we voor het eerst significant dalen sinds de zomer van 2020.
- De (maak-)industriesector liet in november voor het eerst een versoepeling in haar investeringsbudget zien (mei: 53%, juli: 39%, sept: 43%, nov: 23% en jan: 22%). De industrie past het investeringsbudget verder aan naar een niveau van 13%.
- Uit alle 7 enquêtes bleek dat grotere ondernemingen steeds meer besparen op alle kostensoorten dan de kleine ondernemingen.
  - Nu blijkt uit de 7de enquête dat grotere ondernemingen meer gaan investeren.

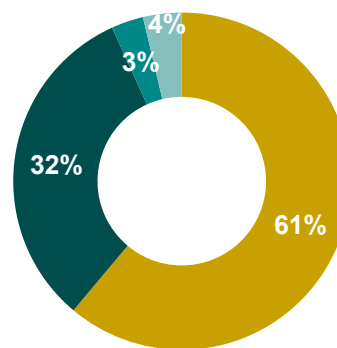

Personeelsreductie

- 61% van de middelgrote bedrijven gaat niet besparen op personeelskosten.
- Voor de overige bedrijven geldt:
  - 32% heeft reeds (beperkt) gereorganiseerd.
  - 3% is een verdere reorganisatie aan het onderzoeken.
  - 4% is momenteel aan het inventariseren in welke mate in de komende maanden gereorganiseerd gaat worden.
- De grootste reorganisaties hebben plaatsgevonden bij de maakindustrie, detailhandel en transport/logistiek, agri/food (niet voedselindustrie) en horeca/evenementen.
- De grotere bedrijven hebben al meer gereorganiseerd dan kleinere bedrijven. Verder geven de grotere ondernemingen gemiddeld aan geen verdere reorganisatie te plannen.

Reorganisatie

Middelgrote ondernemingen

- Wij gaan niet besparen op personeelskosten.
- Wij hebben reeds van een aantal personeelsleden afscheid van genomen.
- Gedurende NOW 3 brengen wij alles in beeld om een (verdere) reorganisatie in gang te zetten.
- We zijn nu aan het inventariseren in welke mate er afscheid genomen moet worden en wanneer.

Besparingen in personeel

- Na een piek in 2014 is de werkloosheid de afgelopen 6 jaar gestaag afgenomen. In maart 2020 bedroeg de werkloosheid slechts 3,2%. In juni zagen we al een toename naar 4,2% met een verdere stijging naar 4,4% in september. In november is het weer gedaald naar 4% met een verdere daling naar 3,8% in februari 2021.
- De uitkomsten van dit onderzoek tonen aan, dat door de maatregelen van de overheid (NOW-regeling, uitstel belasting) een reductie in het personeelsbestand heeft kunnen vertragen en sterk verkleinen.

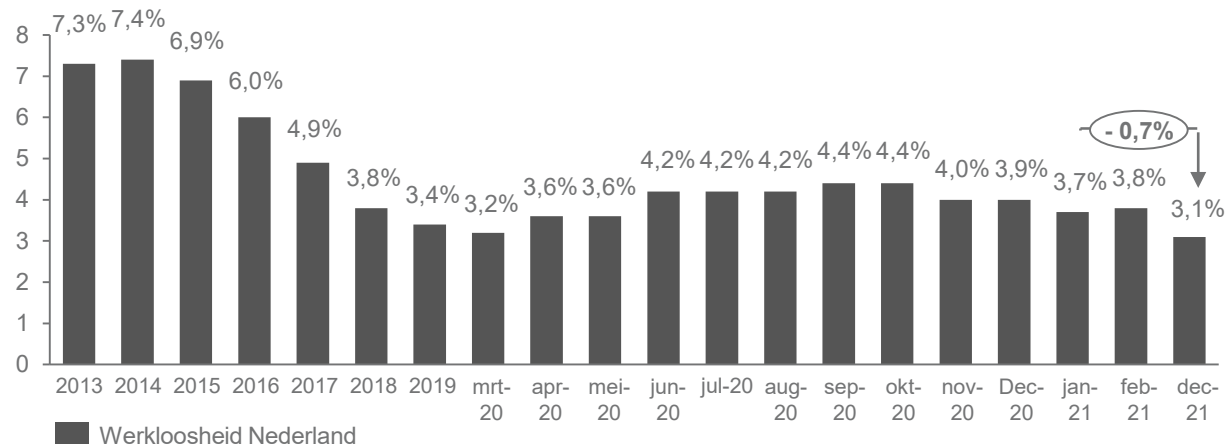
Werkgelegenheid

Werkloosheid wordt verwacht af te nemen naar pre-corona niveau

Besparingen in personeel (vervolg)

- Op basis van de zeven gehouden enquêtes hebben we gemerkt dat ondernemers snel hebben ingegrepen en bespaard op personeel en overige kosten.
- Het aantal bedrijven dat in de komende maanden een reorganisatie plannen is in de afgelopen maanden kleiner geworden.
  - 35% van de ondernemingen verwacht dat het personeelsbestand opnieuw toeneemt gedurende 2021.
    - Voor grotere ondernemingen (>€ 25 mln. jaaromzet) ligt dit op ca. 50% t.o.v. 30% bij kleinere ondernemingen.
  - Verder verwacht 43% van de middelgrote ondernemingen dat het personeelsbestand intact blijft en verwacht 22% van de kleinere ondernemingen dat het personeelsbestand (verder) afneemt.
- We kunnen concluderen dat grotere ondernemingen gemiddeld meer hebben afgeschaald in hun personeelsbestand dan kleinere ondernemingen. Maar hier wordt in 2021 ook de grootste personeelstoename verwacht.
- De deelnemers aan deze enquête verwachten een toename in hun personeelsbestand van gemiddeld ca. 1% tussen januari 2021 en eind 2021.
- Zorg, overheid, onderwijs en energie bieden 30% van de werkgelegenheid. Indien het reductiepercentage van 1% wordt aangenomen voor alle Nederlandse ondernemingen (dus ook voor hele kleine en hele grote), en voor zorg, overheid, onderwijs en energie wordt aangenomen dat de werkgelegenheid gelijk blijft, betekent dit een afname van de werkloosheid naar ca. 3,1% eind 2021 (dit staat los van de situatie bij zzp'ers).

Werkloosheid Nederland

Bron t/m september: CBS Statline, januari t/m februari zijn voorlopige cijfers.

Achtergrond enquête

Aanleiding

- De effecten van het coronavirus beïnvloeden de omzet en bedrijfsvoering van iedere onderneming.
- Het was duidelijk dat de economische effecten ongekend zouden zijn en nog steeds zeer moeilijk zijn in te schatten.
- Ook blijkt dat de verwachtingen telkens veranderen - zowel qua invloed als duur - op omzetten en marges en daardoor werkgelegenheid en welvaart.
- Ondernemers, directies en management hebben hun eigen visie op de impact voor hun bedrijfsvoering. Het is daarom interessant hun meningen te weten en belangrijker nog de ontwikkeling van die meningen.
- Wat verwachten zij wanneer voor hun onderneming?
- Hoe gaat deze perceptie zich de komende tijd ontwikkelen?

Enquête

- Kruger heeft in haar ruim 32-jarig bestaan een groot netwerk opgebouwd o.a. van bestuurders van middelgrote ondernemingen (> 95%: € 2,5 – € 500 mln. omzet).
- De enquête is verzonden naar meer dan 4.000 ondernemers en directie- en managementleden van Nederlandse middelgrote bedrijven uit haar netwerk.
- In de enquête is gevraagd naar de verwachte effecten van het coronavirus op het korte termijn toekomstperspectief van hun onderneming en de verwachte veranderingen in bedrijfsvoering.
- Hiermee trachten we een beeld te krijgen bij de door hen verwachte ontwikkelingen om deze met u te delen.
- Bij de selectie van de per e-mail benaderde personen is zoveel mogelijk getracht slechts één persoon per onderneming te benaderen om dubbele antwoorden per onderneming te vermijden.
- De benaderde groep ondernemingen is waarschijnlijk niet representatief voor de totale landelijke doelgroep. Conclusies mogen dan ook niet zomaar gelden als algemeen geldende landelijke conclusies.
- De uitkomsten van deze enquête zijn gebaseerd op beantwoording door 162 bestuurders.
- In deze samenvatting worden de bevindingen gedeeld van de data die werden verzameld in de week van 20 april 2020, 18 mei 2020, 6 juli 2020, 11 september 2020, 9 november 2020, 4 januari 2021 en 17 maart 2021.
- Kruger zal deze enquête periodiek herhalen om het beeld te actualiseren en de trends daarvan in beeld te krijgen.
- Start via de link een videofragment over de enquête uit het Webinar 'Managen in zwaar weer, hoe doe je dat?' <https://www.youtube.com/embed/RQYOh0HezMc?rel=0&autoplay=1>

Disclaimer

- Deze samenvatting is een samenvatting van de uitkomsten van deze enquête.
- De informatie is uitsluitend bestemd voor informatieoverdracht aan de lezer en pretendeert niet compleet en/of volledig te zijn.
- Op alle dienstverlening door Kruger zijn onze algemene voorwaarden van toepassing. Deze voorwaarden zijn gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 54151961.
- Kruger aanvaardt geen aansprakelijkheid voor de gevolgen van besluiten die worden genomen na kennisname van deze samenvatting.

Contactpersonen

- Vincent Gerard, vgerard@kruger.eu en Kees Lieve, clieve@kruger.eu

Kruger

t. +31 (0)10 21 21 922
f. +31 (0)10 21 22 409

e. office@kruger.eu
w. kruger.eu

Postadres: Postbus 8677
3009 AR Rotterdam

Adres: Steupelstraat 50
3065 JE Rotterdam
